

تجارب جهان

راضیه کریمی
دکترای مدیریت آموزشی
و آموزگار دوره ابتدایی

الگوی فنلاندی برای فاصله‌زدایی در دوران کرونا

مقدمه

تعطیلی مدرسه‌ها در واکنش به همه‌گیری کرونا، معلمان را در سراسر جهان مجبور کرده است به‌طور غیرمنتظره و سریع از آموزش حضوری به آموزش از راه دور تغییر مسیر دهند. چالش انتقال اجباری به آموزش از راه دور در مدرسه‌ها و دوره‌های تحصیلی پایین‌تر بسیار شدیدتر از مؤسسات آموزش عالی است که دوره‌های برخط را قبل از بحران همه‌گیری ایجاد کرده‌اند. مقاله حاضر اصول معلمان ابتدایی فنلاند را برای ارائه آموزش از راه دور با کیفیت بررسی می‌کند.

در آوریل ۲۰۲۰ با بیست معلم ابتدایی که در حال سپری کردن هفته چهارم از ماه دوم آموزش از راه دور بودند، مصاحبه شد. یافته‌های حاصل از تجزیه و تحلیل پدیدارشناسی نشان داد، آموزش از راه دور با کیفیت در دوره ابتدایی به «ارتباط، طراحی، روال همیشگی و کنترل» نیاز دارد. این مطالعه ادراک شغلی معلمان را در نظام آموزشی پایه در کشور فنلاند نشان می‌دهد که یکی از برترین رتبه‌ها را در دنیا دارد. بنابراین دیدگاه ارزشمندی برای توسعه شیوه‌های آموزشی در آموزش از راه دور ارائه می‌کند. در این بررسی، اصول معلمان ابتدایی برای ارائه آموزش از راه دور

مقاله مکمل

اشاره

این مقاله اصول معلمان ابتدایی فنلاند را در راستای ارائه آموزش از راه دور با کیفیت در دوران کرونا بررسی می‌کند. این اصول به چهار اصل «ارتباط، طراحی، روال همیشگی و کنترل» تقسیم می‌شوند. ارتباط به تسهیل ارتباط معلم با دانش آموز و تعامل بین دانش آموزان اشاره دارد. طراحی بر برنامه‌ریزی دقیق تأکید دارد. در روال همیشگی سعی بر این است که آداب و رسوم آشنای مدرسه حفظ شوند. کنترل به نظارت بر حضور دانش آموزان و انجام تکالیف اشاره دارد.

۲۳

رشد فناوری آموزشی شماره ۴ دی ۱۴۰۰

با کیفیت به چهار دسته «ارتباط، طراحی، روال همیشگی و کنترل» تقسیم شدند که در ادامه توضیح داده می‌شود.

۱. اصل ارتباط

در اصل ارتباط، نقش معلم در تسهیل ارتباط در زمینه آموزش از راه دور مورد توجه قرار گرفت. یکی از اصول متداول برای آموزش از راه دور با کیفیت این بود که دانش‌آموزان در طول یک دوره آموزش از راه دور با معلم در تعامل بودند. علاوه بر رهنمودها و تکالیف محتوای محور، تعامل بین معلم و دانش‌آموزان باید بسیاری از تعاملات غیررسمی و غیرمرتبط با محتوا نظیر چت‌های روزمره و تماس‌ها را نیز در بر گیرد. معلمان فنلاند احساس می‌کردند دانش‌آموزان نیاز زیادی به ارتباط با معلم خود دارند و دیدن، شنیدن و صحبت کردن روزانه با معلم، برای آن‌ها احساس امنیت ایجاد می‌کند. علاوه بر این، داشتن تعامل منظم با دانش‌آموز، شناختی را در مورد یادگیری و رفاه کودک و محیط و شرایط خانه را نیز در اختیار معلم قرار می‌دهد. نقل قول یکی از معلمان در این زمینه چنین است: «من متوجه شده‌ام، تماس روزانه با دانش‌آموزان بسیار مهم است. من هر روز صبح کلاس را با ارسال یک احوال‌پرسی ویدیویی با دانش‌آموزانم شروع می‌کنم. اگر صحبت خاصی نداشته باشم، حداقل برای همه یک صبح خوب آرزو می‌کنم و به آن‌ها می‌گویم چه کاری را در پیش رو داریم. مهم است که با دانش‌آموزان در ارتباط باشید و احساس امنیت برای آن‌ها ایجاد کنید. دانش‌آموزان کلاس چهارم من هنوز بسیار کوچک هستند، بنابراین دیدن و شنیدن صدای معلم برای آن‌ها بسیار مهم است. من همچنین می‌خواهم چهره آن‌ها را ببینم و بررسی کنم آیا همه چیز خوب است.»

تسهیل ارتباط نیازمند این است که معلمان در طول روزهای مدرسه در دسترس باشند. معلمان اظهار داشتند که دانش‌آموزان در صورت نیاز به راهنمایی در انجام تکالیف یا سؤالاتی برای پاسخگویی می‌توانند با معلم تماس بگیرند. علاوه بر این، ارائه بازخورد سریع و معنی‌دار به دانش‌آموزان ضروری به نظر می‌رسید و حتی در دوره آموزش از راه دور اهمیت بیشتری نسبت به آموزش حضوری داشت. تسهیل ارتباط فقط به تقویت ارتباط معلم و دانش‌آموز محدود نمی‌شود، بلکه شامل تقویت تعامل با همسالان در بین دانش‌آموزان نیز می‌شود. یکی از معلمان در مصاحبه‌ای بیان کرد، «مطمئناً دانش‌آموزان من اجازه دارند تا قبل از شروع درس

وارد جلسه شوند و با یکدیگر گفت‌وگو کنند.»

به این ترتیب، ایجاد تعامل اجتماعی با تشویق و ایجاد فضای کافی برای روابط غیررسمی و ارتباطات بین دانش‌آموزان، بخش کوچکی از ارتباط همسالان را که به دلیل بسته شدن مدرسه از دست رفته بودند، جبران می‌کرد.

۲. اصل طراحی

اصل دوم طراحی است که در آن بر طراحی دقیق از نقطه‌نظرهای گوناگون تمرکز می‌شد تا از آموزش از راه دور با کیفیت اطمینان حاصل شود. اگرچه برنامه‌ریزی در آموزش حضوری حیاتی توصیف شده بود، دوره آموزش از راه دور، نیاز به برنامه‌ریزی دقیق را بیش از پیش افزایش داده است؛ به خصوص به این دلیل که در این نوع آموزش به نظر می‌رسد فضای کمی برای خلاقیت و واکنش سریع وجود دارد. برخی معلمان اذعان داشتند، ضرورت اصلاح روش‌های آموزشی بر هویت حرفه‌ای آن‌ها فشار وارد کرده است.

نیاز اصلی و همچنین نتیجه طراحی محتاطانه این است که رهنمودها واضح باشند. معلمان تأکید کردند، اساساً هر رهنمود باید به‌دقت از پیش طراحی شود، زیرا بر طرف‌کردن سوءتفاهم‌ها و تکمیل رهنمودهای ناقص چالش‌برانگیز است. رهنمودهای ضعیف بر حجم کار معلمان می‌افزایند. با این حال، از منظر طراحی، معلمان ضروری می‌دانند که حجم کار از نظر دانش‌آموزان مناسب باشد. آموزش از راه دور به راحتی معلمان را ترغیب می‌کند تعداد زیادی تکلیف مستقل به دانش‌آموزان ارائه دهند. معلمان تأکید کردند که باید از این موضوع اجتناب شود، زیرا این حجم کار برای دانش‌آموزان و به‌ویژه برای افرادی که در انجام تکالیف از خانواده کمک نمی‌گیرند، سنگین است. این مهم است که یک مقدار مناسب از تکالیف از دانش‌آموزان خواسته شود. در این زمینه یکی از معلمان بیان کرد: «من دیده‌ام بعضی از همکارانم هم‌زمان چندین تکلیف به دانش‌آموزان می‌دهند. ممکن است دانش‌آموزان برای انجام کارها مجبور باشند تا عصر کار کنند. ما نباید آن‌ها را در کار غرق کنیم، زیرا اولین کاری که می‌کنند این است که از والدین خود کمک می‌گیرند.»

معلمان باید میزان کار را به‌دقت تنظیم کنند تا دانش‌آموزان بتوانند به‌طور مستقل از پس انجام آن برآیند. حجم کاری مناسب برای هر روز و تقسیم تکالیف و پروژه‌ها به قسمت‌های قابل کنترل‌تر برای حمایت از دانش‌آموزان، برای اینکه به‌طور مستقل از عهده آن برآیند و در نتیجه فشار روی خانواده‌ها کاهش یابد، در نظر گرفته شده است. اگرچه معلمان ابتدایی اذعان داشتند خودشان مسئولیت طراحی را

اگرچه عناصر جدید باید کم‌کم به تدریس اضافه شوند و بر پایه تجربه‌های قبلی دانش‌آموزان بنا شوند، اما به نظر می‌رسد انتقال ناگهانی به آموزش از راه دور، این موضوع محتاطانه را با نظر به لزوم توجه به کاهش اضطراب دانش‌آموزان، برجسته‌تر می‌کند.

۴. اصل کنترل

اصل چهارم بر کنترل تأکید دارد. هدف کنترل در اصول معلمان از راه‌های متفاوت ظاهر می‌شود. برای شروع، لازم شد تکالیف تحت نظارت باشند. به‌عنوان مثال، معلمان بررسی می‌کنند که دانش‌آموزان تکالیف خود را انجام دهند. اگرچه لزوماً قرار نیست تمام تکالیف برای معلم ارسال شود، اما به نظر می‌رسد قاعده کلی این است که حداقل باید هر روز تعدادی از تکالیف فرستاده شوند. یک مشاهده معمول این بود که دانش‌آموزان پس از پایان مهلت مقرر تکالیف خود را ارسال می‌کردند. یادآوری‌های مداوم معلم به دانش‌آموز برای ارسال تکالیف بسیار خسته‌کننده بود. نظارت مداوم اهمیت دارد. معلمان نباید فرض را بر این بگذارند که دانش‌آموزان تکلیف خود را انجام می‌دهند، چون ممکن است آن‌ها در انجام تکالیف کاهلی کنند. یکی از معلمان چنین بیان کرد: «... شاید حتی نیمی از زمان کار من، بعد از تعیین تکالیف، صرف پرسیدن سؤال شده است: آیا امروز متوجه تکالیف شده‌اید، می‌توانید آن‌ها را انجام دهید، در مورد دیروز چطور و چرا تکالیف را ارسال نکردید؟ این واقعاً مایوس‌کننده است.»

شکل خاص دیگری از کنترل مشخص از سوی معلمان، نظارت بر حضور دانش‌آموزان بود تا اطمینان حاصل شود که آن‌ها در کلاس مجازی شرکت می‌کنند. اگر مشکلی در اتصال یا موارد دیگر وجود داشت، کنترل با محدود کردن بسترها به‌عنوان کمک به معلمان برای برقراری ارتباط مؤثرتر انجام می‌شد. به‌جای استفاده از چندین کانال، معلمان احساس کردند محدود کردن تنوع محیط‌های برخط خستگی آن‌ها را برطرف می‌کند و از سردرگمی‌شان در ارتباطات می‌کاهد. هدف کنترل همچنین در اظهارنظرهایی پیرامون اهمیت پیروی از آداب جلسه در طی درس‌های هم‌زمان آشکار شد.

در مجموع باید بیان کرد، همچنان که همه‌گیری کرونا بر تمام جوانب جامعه تأثیر گذاشته است، معلمان نیز مجبور شده‌اند رویکردهای آموزشی جدیدی را به کار گیرند تا از تداوم آموزش اطمینان حاصل کنند. از آنجا که کشور فنلاند یکی از برترین نظام‌های آموزشی دنیا را دارد، در این مقاله رویکرد معلمان ابتدایی به آموزش از راه دور بررسی شد تا بتواند دیدگاه مناسبی را در اختیار قرار دهد.

برعهده دارند، اما نظرات والدین نیز باید مورد توجه قرار گیرد. به عبارت دیگر، در طراحی آموزش از راه دور، بازخورد افزایش یافته است و معلمان باید به صحبت‌های خانواده‌ها گوش دهند. اینکه معلمان والدین را در نظر بگیرند و در کلاس به شیوه‌ای که مناسب خود آن‌هاست، بدون اطلاع از احساس والدین در مورد شرایط موجود، تدریس کنند، می‌تواند بسیار خسته‌کننده باشد. والدین باید در مورد نحوه تدریس نیز بازخورد دهند تا معلمان بتوانند روش‌های تدریس خود را بهبود بخشند و به‌خوبی در کلاس تدریس کنند. شناخت و درک اینکه شرایط کار در خانه نسبت به مدرسه کاملاً متفاوت و ممکن است تأثیر عمده‌ای در فرصت‌های یادگیری دانش‌آموزان داشته باشد، اهمیت دارد. بر اساس بازخورد گردآوری‌شده از والدین (از طریق تماس‌های تلفنی، ایمیل و پیام‌های نرم‌افزاری مدیریت مدرسه، یا یک نظرسنجی بازخورد خاص و غیره) معلمان سعی می‌کنند نیاز به تغییرات را انعکاس دهند، ایده‌های جدید را اتخاذ کنند، یا فعالیت‌های عملکردی خوب را، به‌خصوص آن دسته از فعالیت‌ها را که متناسب با دانش‌آموزانشان طراحی شده است، ادامه دهند.

۳. اصل روال همیشگی

اصل سوم روال همیشگی است و تأکید آن بر معلمانی است که سعی دارند کارهای مدرسه و در نتیجه زندگی روزمره را تا حد ممکن معمولی، آشنا و عادی نگه دارند. معلمان تأکید کردند، در شرایط اضطراری، تا آنجا که ممکن است، آداب‌ورسوم آشنای مدرسه در دوران پیش از همه‌گیری کرونا حفظ شود. برخی از معلمان در کلاس‌های مجازی دقیقاً همان جدول زمانی را که برای تدریس حضوری تنظیم کرده بودند، دنبال کردند. نقل قول یکی از معلمان این بود: «درس‌ها و حتی وقت ناهار با برنامه زمان‌بندی‌شده کلاسی مطابق بود: به محض اینکه اطلاع پیدا کردم به سمت آموزش از راه دور تغییر جهت می‌دهیم، برای والدین پیامی فرستادم و به آن‌ها گفتم آداب‌ورسوم آشنا مهم هستند و سعی خواهیم کرد تا حد امکان آن‌ها را حفظ کنیم.»

بخشی از حفظ روال این بود که ابزارهایی مانند کتاب‌های درسی، برنامه‌ها و نرم‌افزارها همان مواردی هستند که پیش از دوره آموزش از راه دور در مدرسه استفاده می‌شدند. معلمان احساس کردند با استفاده از ابزارهای آشنا، تدریس واضح‌تر می‌شود و از این رو دانش‌آموزان به‌طور مستقل از عهده آن برمی‌آیند. تمایل به پایبند بودن به روال همیشگی و جلوگیری از اصلاحات غیرضروری نیز در این اصل که می‌گوید یک عنصر جدید باید کم‌کم اضافه شود، قابل مشاهده است.

